

Hvað er þetta með lækna og tónlist?

Pröstur Haraldsson

fyrirverandi blaðamaður

Læknablaðsins

og ritstjóri Bændablaðsins

throsth@simnet.is

Hér er kórinn Söngfjallagíð á æfingu í Listasafni Íslands á dögunum undir stjórn Hilmars Arnar Agnarssonar, undirleikari er Vignir Þór Stefánsson og Kristjana Stefánsdóttir er einsöngvari með þeim. Í þessum kór eru alla vega þrjár læknar, Trausti Valdimarsson, Sveinn Rúnar Hauksson og Kristín Andersen. Eins og sést berlega á mynd Árna Möller af söngfélögum sínum skín brakandi lífsgleði og þróttur af kórnum öllum.

Eftir að tónlistarhúsið Harpa reis á rústum Faxaskála og kolakranans ákváðum við hjónin að fara að stunda sinfóniútónleika og keyptum okkur miða í gulri röð. Það vakti athygli mína þegar tónleikatíðin hófst að á öllum konsertum var meirihluti þeirra tónleikagesta sem ég kannaðist við úr læknafétt. Allra handa lækna, ungir og gamlir, hjartaskurðlækna sem kven-sjúkdómalækna, geðlækna og lýtalækna, að ótöldum öllum heimilislæknum.

Hvað veldur? hugsaði ég en það var ekki fyrir en á nýliðnu sumri sem ég fékk þessa tilfinningu staðfesta, að hluta til í það minnsta. Þá rakst ég á grein í norska læknablaðinu um listfengi lækna.¹ Hún var eftir tvo þarlanda lækna, Magne Nylenna og Olaf Gjerløw Aasland, en þeim fyrirnefnda kynntist ég þegar hann var ritstjóri norska læknablaðsins um aldamótin. Hann heimsótti okkur í Hlíðasmáranum og ég tók viðtal við hann um nýtt skipulag heimilislækninga í Noregi.

Mikið lesið og margvíslegt

Þeir félagar endurtóku rannsókn sem gerð var árið 1993 en þá voru lagðar sömu spurningar fyrir úrtak úr hópi virkra lækna í Noregi. Í fyrria skiptið svöruðu tæplega 500 lækna spurningunum en árið 2010 hafði þeim fjölgað um helming, losuðu þúsundið. Spurt var um menningarneyslu og -virkni þátttakenda, hvort þeir hefðu lesið eitthvað annað en læknisfræði og þá hvað, hvort þeir hefðu sótt bíó, leikhús, óperu, tónleika – klassíska eða popp – síðasta árið. Einnig var spurt hvort þeir syngju í kór eða lékju reglulega á hljóðfæri, einir eða í hljómsveit.

Niðurstöður þessarar könnunar voru bornar saman við rannsóknina frá 1993 og menningarneysla lækna við samsvarandi neyslu og virkni annarra háskólastétta eins og hún mælist í lýðfræðirannsókn

norsku hagstofunnar. Útkoman var ansi sláandi.

Könnunin frá 1993 leiddi í ljós mikla menningarneyslu og -virkni lækna og samkvæmt niðurstöðum seinni rannsóknarinnar hefur hún aukist umtalsvert á síðustu árum. Ef við byrjum á lestrinum var niðurstaðan sú að árið 1993 höfðu 48,2% aðspurðra nýlega lesið skáldsögu eða smásagnasafn en árið 2010 hafði hlutfallið hækkað í 69,9%. Á móti hafði dregið verulega úr lestri hópsins á bókum um samfélagsmálefni (pólitik, listir, sagnfræði) og trúmál. Þá kom í ljós að blaðalestur lækna hafði minnkað talsvert minna en raunin var hjá öðrum stéttum. Ljóst er að lestrarhestarnir lesa jöfnum höndum læknisfræði og aðrar bókmenntir.

Önnur menningarneysla var einnig mikil. 81% aðspurðra höfðu brugðið sér í bíó á síðustu 12 mánuðum, 78% í leikhús og 47% í óperuna. Þarna hafði líka orðið aukning frá 1993 og reyndust karlarnir hafa aukið menningarneysluna heldur meira en konur í læknafétt. Samanborið við aðra hópa háskólafélks höfðu lækna verið heldur óduglegir við að fara í bíó en mun duglegri við leikhúsferðir og þeir voru næstum þrefalt líklegri til að fara í óperuna en aðrir háskólamenn.

Þar er komið að tónlistinni og þar eru niðurstöðurnar ekki síður athyglisverðar. Þegar spurt var hvort fólk kynni á hljóðfæri svöruðu 58% þátttakenda því játandi og 21% kváðust spila reglulega en 13% að þeir syngju í kór eða lékju í hljómsveit. Tölur fyrir aðra hópa háskólamanna eru í sömu röð: 44%, 11% og 9%.

Tónlistariðkun lækna hafði aukist verulega frá fyrri rannsókninni. Árið 1993 sögðust 8% aðspurðra vera virkir í tónlist en 13% árið 2010. Konur höfðu aukið virkni sína meira en karlar, fleiri konur en karlar sögðust kunna á hljóðfæri þótt fleiri karlar

spiluðu reglulega á þau. Sé litið á einstaka hópa lækna eru geðlækna virkastir í tónlist en 18% þeirra syngja í kór eða spila í bandi. Skurðlækna virðast hafa minnstan tíma eða áhuga á tónlist því einungis 9% þeirra sögðust sinna henni reglulega sem iðkendur.

Vörn gegn útbruna

Í báðum könnunum var einnig spurt um starfsánægju, heilsufar (að eigin mati) og streitu í starfi. Í fyrri könnuninni var engin marktæk fylgni milli þessara þátta og menningarneyslu en það hafði breyst 17 árum seinna. Niðurstaða þeirra Nylenna og Aasland er sú að því duglegri sem lækna eru við að iðka og njóta menningar og tónlistar þeim mun meiri er starfsánægjan og minni hætta á útbruna. Þetta styðja aðrar rannsóknir sem gerðar hafa verið meðal heilbrigðisstarfsfólks á áhrifum menningarvirkni á starfsánægju þess og heilsufar.

Þeir félagar taka það fram að enn skortir verulega á að tengsl menningarvirkni og vellíðunar hafi verið könnuð til hlítar. Þeir geti þó með góðri samvisku mælt með menningarlegri tómsundandiðkun, það sé alla vega ekki hægt að sjá í fljótu bragði að hún geti verið til óþurftar.

Það er því ljóst að goðsögnin um hinn tónelska lækni er engin goðsögn. Enn á þó eftir að svara þeim spurningum sem vöknudu með mér í Hörpunni. Hver er ástæðan fyrir því að hlutfall lækna meðal tónleika- og óperugesta er svona hátt? Af hverju kunna hlutfallslega fleiri lækna á hljóðfæri en aðrar stéttir menntamanna? Þarna er kjörið verkefni fyrir rannsakendur og ég efa ekki að *Læknablaðið* standi þeim opið til að greina frá niðurstöðunum.

1. Nylenna M, Aasland OG. Kulturell og musikalsk aktivitet blant norske leger. Tidsskr Nor Legeforen 2013; 133: 1307-9.